

ALEXANDER PUSKIN

A PIKKDÁMA

**FORDÍTOTTA
P. ÁBRAHÁM ERNŐ**

**DR ÁCHIM ANDRÁS KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2016
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-006-8 (online)
MEK-14857

1.

Narumoff testőrtisztnél kártyáztak. A hosszú téli este észrevétlenül tűnt el; reggel öt óra felé vacsorához ültünk, A nyertesek nagy étvággal ettek, a többiek elgondolkozva néztek üres terítékeikre. De aztán jött a pezsgő, a társalgás élénkebb lett és valamennyien részt vettünk benne.

- Hogy ment neked, Surin? - kérdezte a házigazda.

- Vesztettem, mint rendesen. Nincs szerencsém; mirandolet játszom, sohasem izgulok, nem engedem, hogy bármi is kihozzon a sodromból és mégis állandóan vesztek!

- És sohasem ragadtatod el magad? Sohasem teszel roulettera? Csodálatosnak tartom állhatatosságodat.

- Hátha még Hermannnt látnátok! - mondta az egyik vendég egy fiatal mérnökre mutatva; - még sohasem vett a kezébe kártyát, még sohasem próbált egy parolít; de azért ott ül velünk öt óráig és nézi a játékunkat.

- Nagyon érdekel a játék, - mondta Hermann; - de nem tehetem kockára a nélkülözhetlent, hogy felesleget nyerjek.

- Hermann német. Takarékos ember - ez az egész! - jegyezte meg Tomski. - De ha valakit nem értek, az a nagyanyám, Anna Fedorovna grófné.

- Hogyan, miért - kiabálták a vendégek.

- Nem tudom megérteni, - folytatta Tomski, - hogy nagyanyám miért nem játszik?

- Mi a különös abban, - mondta Narumoff, hogy egy nyolcvanesztendő öregasszony nem játszik?

- Önök nem tudhatják...

- Nem, csakugyan nem tudhatjuk.

- Jó, hát hallgassák meg. Körülbelül hatvan esztendővel ezelőtt Párisba utazott nagyanyám és ott nagyon divatban volt. Mindenki futott utána, hogy láthassák, «a moszkovita Vénuszt». Richelien istenítette és nagyanyám bizonygatta, hogy az ő kegyetlensége vitte a sírba. Abban az időben a hölgyek fáraót játszottak. Nagyanyám egy napon az udvarnál jelentős összeget vesztett becsületszóra. A nyerő az orleansi herceg volt. Hazatérve nagyanyám, miközben levette arcáról a szépségtapaszt és kezdte levetni tafota ruháját, közölte nagyapámmal, hogy vesztett s megparancsolta neki, hogy fizesse ki adósságát.

- Az én elhunyt nagyatyám, amint én emlékszem, bizonyos értelemben udvarmestere volt nagyanyámnak. Félt tőle, mint a tüztől, de mikor hallotta, milyen hallatlanul nagy a veszteség, összeszámolta az eddigi veszteségeket, s megmondta nagyanyámnak, hogy egy félév alatt egy félmilliót tékozolt el s hogy Párisban se moszkvai, se saratovi birtokaik nincsenek s határozottan megtagadta az adósság megfizetését. Nagyanyám pofonvágtá nagyatyámat, s kegyvesztettségének jeléül egyedül feküdt az ágyába.

- Másnap hívatta férjét, abban a reményben, hogy a házi büntetés nem hibázta el a hatását, de férje rendíthetetlen maradt. Életében először vitatkozott nagyanyámmal. Nagyanyám az hitte, meggyőzheti, ha leereszkedő módon bebizonyítja neki, hogy adósság és adósság között különbség van, s hogy egy herceg egészen más valaki, mint egy szekerező paraszt.

- Hiába! Nagypám fellázadt. De azért nem maradt annyiban a dolog! Nagyanyám nem tudta, mit csináljon. Jó ismeretségben volt egy nagyon érdekes emberrel. Önök bizonyára hallottak Saint-Germain grófról, akiről annyi csodálatos dolgot meséltek. Tudják, hogy az örök zsidónak adta ki magát, az életelixir, a bölcsek köve feltalálójának, meg mit tudom én minek. Mulattak rajta, mint valami sarlatánon, de Casanova azt állítja róla emlékirataiban, hogy kém volt. Saint-Germainnek egyébként titkos mesterkedései ellenére is nagyon tiszteletet parancsoló külseje volt és társaságban nagyon szeretetreméltóan viselkedett. Nagymama még ma is rendkívüli módon szereti és haragos lesz, ha tiszteletlenül beszélnek róla. Tudta, hogy Saint-Germain nagy pénzüsszegek felett rendelkezik. Elhatározta, hogy hozzá fordul. Pár soros levelet írt neki és kérte, hogy azonnal keresse fel.

Az öreg különc azonnal felkereste nagyanyámat, akit a legrosszabb kedvében talált. A leg-sötétebb színekkel festette le néki nagyanyám nagyatyám barbárságát s végül kijelentette, hogy minden reményét az ő barátságába veti.

Saint-Germain gondolkozott a dolgon.

- Én kölcsön adhatnám önnek ezt az összeget, - mondta, - de tudom, hogy akkor nem lenne nyugalma, míg vissza nem adná nékem és nem akarom, hogy újra zavarban legyen. De van egy más mód: ön visszanyerheti a pénzét.

- De kedvest gróf, - válaszolta nagyanyám, - hiszen mondtam önnek, hogy semmi pénzünk nincs.

- Nem szükséges hozzá pénz, - jelentette ki Saint-Germain, - kérem hallgasson meg.

- És akkor feltárt előtte egy titkot, amelyért mindnyájan nagyon sokat adnánk...

A fiatal urak kettőzött figyelemmel hallgattak. Tomski pipára gyujtott, egyet-kettőt szippantott, aztán folytatta:

- Aznap este nagyanyám megjelent Versaillesben a jeu de la reine-n. Az orleansi herceg adta a bankot, nagyanyám könnyedén kimentette magát, hogy nem hozta magával az adósságot, egy kis történetet talált ki mentségül s poantírozni kezdett a herceg ellen; három kártyát választott ki, mind a három kártya kijött, mert utána kétszer parolizott s nagyanyám egész veszteségét visszanyerte.

- Véletlen, - mondta az egyik vendég.

- Mese! - jegyezte meg Hermann.

- Talán meg voltak jelelve a kártyák, - magyarázta egy harmadik.

- Azt nem hiszem, - felelte Tomski komolyan.

- Hogyan, - mondta Narumoff, - neked van egy nagyanyád, aki egymásután eltalál három kártyát és mostanig nem tanultad meg ezt a kabalisztikát?

- Az ördögbe is! - felelte Tomski. - Nagyanyámnak négy fia volt, köztük az apám, valamennyien megrögzött játékosok és mégis egyiküknek se árulta el a titkot, habár nekik is éppen úgy nem lett volna kellemetlen, mint nekem. De mégis... nagybátyám, Iván Iljics gróf a következőket mondta el nekem és becsületszóval is megerősítette. Az elhunyt Csapizki, ugyanaz, aki szintén milliókat pazarolt el, nyomorban halt meg, egyszer fiatal korában körülbelül háromszázszáz veszített - ahogy emlékszem. Kétségbe volt esve. Nagyanyám, aki a könnyelmű fiatalemberekkel szemben nagyon szigorú volt, megsajnálta Csapizkit. Megnevezett neki három kártyát, hogy egymásután tegyen rájuk s becsületszavát vette, hogy ezután sohasem játszik. Csapizki megjelent a nyerőnél: újra játszani kezdett. Csapizki az első

kártyára feltett ötvenezret, nyert, aztán a másik két kártyán parolizott - és annyit nyert, hogy feleslege is maradt...

- De most már ideje, hogy aludni menjünk, már negyedhat.

S valóban már szürkült; a fiatal urak kiürítették poharaikat s elszéledtek.

2.

Az öreg X. grófné budoárjában ült, a tükör előtt, komornái körülvették. Az egyik egy tégely festéket tartott, a másik egy ládikában hajtűket s a harmadik egy tűzvörös szalagokkal díszített fejkötőt. A grófnő már semmiféle igényt nem tarthatott a szépségre; már régen elvirágzott; de azért fiatalságának minden szokását megtartotta, szigorúan a hatvanas évek divatja szerint öltözködött, éppen olyan sokáig, olyan gondosan csinálva toalettjét, mint hatvan évvel ezelőtt. Az ablaknál hímzőráma mellett egy fiatal lány ült, nevelt lánya.

- Jó napot, grand' maman, - mondta egy, a szobába belépő fiatal tiszt; - bonjour, mademoiselle Liset Grand' maman, egy kéréssel jövök magához.

- Mi az, Pál?

- Engedje meg, hogy bemutassam egy barátomat és hogy pénteken magammal hozzam a bálra.

- Hozd el egyenesen a bálra, ott mutasd be. Voltál tegnap N.-nél?

- Hogyne. Nagyon vigan voltunk; reggel öt óráig folyt a tánc. Milyen szép volt Zelezkaja!

- De, kedvesem, mi szépet találsz tulajdonképpen rajta? Nem a nagyanyjához hasonlít, Darja Petrovna hercegnéhez? Apropos - nagyon megöregedett, nem, Darja Petrovna hercegné?

- Megöregedett? - válaszolta Tomski szórakozottan. - Hiszen két éve halott.

A fiatal lány fölütötte a fejét s jelt adott a fiatal embernek. Annak eszébe jutott, hogy az öreg grófnő előtt titokban tartják kortársai halálát s ajkába harapott. De a grófnő a néki új hírt nagy hidegvérrel fogadta.

- Halott! - mondta, - és én nem tudtam! Egyszerre neveztek ki bennünket udvarhölgynek s mikor bemutatnak bennünket a cárnénak...

És a grófné századszor mesélte el unokájának a történetet.

- Nos, Pál, - mondta aztán, - segíts felállanom. Lizanka, hol van a tubákos dobozom?

És, a grófné komornáival együtt a spanyolfal mögé ment, hogy befejezze toalettjét. Tomski a fiatal lánnyal egyedül maradt.

- Kit akar bemutatni? - kérdezte halkán Lizanka Ivanovna.

- Narumoffot. Ismeri?

- Nem, Katona, vagy civil?

- Katona.

- Műszaki tiszt?

- Nem, lovas. De miért gondolja, hogy műszaki?

A fiatal hölgy mosolygott, nem válaszolt.

- Pál! - kiáltott a grófné a spanyolfal mögül, - küldj valami új regényt, de az égre, ne a mai korból valót.

- Hogy érted, grand' maman?

- Olyan regényt gondolok, amelyben sem az anya, sem az apa nem hal meg és amelyben nem szerepelnek részek. Rettenetesen félek a részekektől.

- Olyan regények nincsenek már. Akkor talán egy orosz regényt?

- Vannak orosz regények?... Küldj nekem, kedvesem, kérlek, küldjél!

- Isten veled, grand' maman! Sietnem kell... Isten vele Lisaveta Ivanovna! Miért gondolta, hogy Narumoff műszaki tiszt?

És Tomski kiment a budoárból.

Lisaveta Ivanovna egyedül maradt; félretette munkáját és kinézett az ablakon. Az utca túlsó oldalán, sarokház mögött, csakhamar látható lett egy fiatal tiszt. Mély pír lángolta be Lisaveta arcát; ismét kezébe vette munkáját s mélyen a ráma fölé hajtotta a fejét.

Ebben a pillanatban belépett a szobába a grófné, teljes toalettben.

- Fogass be, Lizanka! - mondta. - Kocsikázni fogunk.

Liza felállott hímezőasztala mellől s kezdte a munkáját elrakni.

- Mi van veled, gyermekem?... Siket vagy talán? - kiáltott a grófné. - Gyorsan fogass be!

- Azonnal! - felelte a fiatal lány és kisietett az előszobából.

Inas lépett be és könyveket adott át a grófnénak Pál Alexandrovics hercegtől.

- Jó, köszönjétek meg! - mondta a grófné.

- Liza, Liza! De hova szaladsz?

- Toalettet csinálni.

- Arra még van idő, gyermekem. Ül ide. Nyisd ki az első könyvet és olvasd fel...

A fiatal lány kezébe vette a könyvet és olvasott néhány szót.

- Hangosabban, - mondta a grófné. - De hát mi van veled, gyermekem? Elvesztetted talán a hangodat?... Várj!... Told kissé közelebb a lábzsámolyomat... még közelebb.. nos!...

Lisaveta Ivanovna még olvasott néhány szót. A grófné ásított.

- Dobd félre azt a könyvet. - mondta. - Micsoda fecsegés! Küldd vissza Pál hercegnek és üzend meg, hogy köszönöm... De hol a kocsi?

- A kocsi már vár, - mondta az utcára pillantva Lisaveta Ivanovna.

- Miért nem csináltál toalettet? - mondta a grófné. - Mindig várnom kell rád! Ez elviselhetetlen!

Liza a szobájába szaladt. Két perc se telt el, a grófné teljes erővel csengetni kezdett. Az egyik ajtón a három komorna rohant be, a másikon a komornyik.

- Nem halljátok, mikor kiáltok? - mondta a grófné. - Mondjátok még Lisaveta Ivanovnának, hogy várok rá.

Kisvártatva Ivanovna belépett, kalappal, felöltőben.

- Végre! - kiáltotta a grófné. - De miért ez a nagy kiöltözködés? Miért?... Kit akarsz elbűvölni?.. Miféle idő ez? Úgy látom, szeles.

- Egyáltalában nem, kegyelmességed. Csendes idő van, - felelte a komornyik.

- Mindig csak a levegőbe beszéltek! Nyissátok ki az ablakot! Csakugyan, egész szeles az idő! És milyen hideg! Hiába készítetted ki magad.

- Ilyen életet kell élnem, - gondolta Liza.

És valóban, Lisaveta Ivanovna nagyon szerencsétlen teremtés volt. Az idegen kenyér keserű, mondja Dante és nehéz felmenni egy idegen lépcső fokán. De ki ismerhette jobban a függőség

keserűségét, mint egy öreg hölgy nevelt leánya? X. grófné egyáltalában nem volt rossz szívű; önfejű volt, mint minden, a világtól elkapott asszony, fösvény és hideg önzésbe merült, mint mindenki, akiknek az ideje már maguk mögött van és akinek a jelen idegen. Részt vett a világ minden hívságában; eljárt a bálókra, ahol kifestve, elavult divat szerint öltözködve ült egy sarokban, mint idejét multa, de nélkülözhetetlen dísz a bálteremnek; az érkező vendégek mély meghajlással közeledtek felé, mintha köteles parancsot teljesítenének; de aztán senki sem törődött vele. Az egész várost fogadta a házában, szigorú etikettet tartott, de senkit nem ismert meg. Az előszobákban és a cselédszobákban megöregedett és elhízott nagyszámú cselédség azt csinált, amit akart és egész nyíltan, a legszemérmertlenebb módon lopták az öreg asszonyt.

Lisaveta Ivanovna a ház martirja volt. Ő készítette a teát s tőrnie kellett a szemrehányásokat a cukor túlságos pazarlása miatt; regényeket kellett felolvasnia és a szerző minden hibáját az ő bűnéül rótták fel; ő kísérte a grófnét sétáin s őt tette felelőssé az időért és a kövezetért. Rendes járadékot határoztak meg a számára, de sohase fizették ki neki; viszont megkövetelték, hogy úgy öltözködjék, mint a többiek, ami azt tette, hogy mint csak kevesen. A társaságban a leg-szomorúbb szerepet játszotta. Ismerte mindenki, de senki nem vette észre. A bálokon csak akkor táncolt, ha vis-a-visra volt szükség és a nők csak akkor fogták karon, mikor a ruhatárba kellett menniük, hogy megigazítsák a toalettjüket. Tele volt öntudattal és nagyon is érezte helyzetét s türelmetlenül várta a megszabadítót; de a fiatal emberek számítóak voltak, gögösek s nem szenteltek neki figyelmet, hiába, hogy Lisaveta Ivanovna ezerszer szeretetre-méltóbb volt, mint a kacér, hideg fiatal lányok, akiket körülrajongtak. Hányszor hagyta ott az unalmasan csillogó termet és vonult vissza, hogy kisírja magát szegényes szobáskájában, amelyben egy tapétával beragasztott spanyolfal, egy komót, egy kis tükör és ágy állott s ahol rézgyertyatartóban fagygyertya égett.

Egyszer - körülbelül két nappal az előtt az esti társaság előtt, melyet elbeszélésünk elején írtunk le és nyolc nappal az imént vázolt jelenet előtt - egyszer Lisaveta Ivanovna az ablaknál ülve hímzése mellett, véletlenül kitekintett az utcára és észrevett egy fiatal műszaki tisztet, aki mozdulatlanul állott és szemét állhatatosan az ablakra szegezte. Lisaveta lehajtotta fejét és folytatta munkáját. Öt perc múlva megint felnézett - a fiatal tiszt még mindig ugyanott állott.

Mivel nem volt szokása, hogy az utcán elmenő tisztekkel kokettáljon, nem nézett ki többé az utcára, hanem hímzett két óra hosszat anélkül, hogy felemelte volna a fejét. Ebédre tálaltak. Lisaveta felállott s mikor akaratlanul is az utcára nézett, újra észrevette a tisztet. Ez meglehetősen különösnek tetszett neki. Az étkezés után bizonyos nyugtalansággal lépett az ablakhoz, de a tiszt már nem volt ott. És Lisaveta elfelejtette.

Mikor két nap múlva kilépett a házból, hogy a grófné mellé üljön a kocsira, újra megpillantotta a tisztet. Közvetlenül a kapu mellett állott, arcát eltakarta a felhajtott bibergallér; tollas kalapja alatt feketén ragyogott a két szeme. Lisaveta Ivanovna megijedt, maga sem tudta miért és érthetetlen remegéssel szállt fel a kocsira.

Mikor hazatértek, az ablakhoz sietett - a tiszt a régi helyen állott és állhatatosan nézett fel hozzá. Lisaveta hátralépett, kíváncsiságtól gyötörtén és egy néki eddig teljesen ismeretlen érzéstől nyugtalanítva.

Ettől fogva egyetlen nap nem mult el, hogy a tiszt az ismert órában meg ne jelent volna a ház ablakai alatt. Egy szavak nélküli viszony fejlődött ki közte és Lisaveta közt. Lisaveta a megszokott helyén, munkája mellett ülve érezte a tiszt közeledését - felemelte a fejét és egyre hosszabban nézett le rá. A fiatal ember hálásnak látszott ezért; a fiatalság éles tekintetével észrevette, hogy önti el Lisaveta arcát a pír, valahányszor tekinteteik találkoznak; egy hét múlva Lisaveta már mosolygott is rá...

Mikor Tomski kérte a grófnét, hogy bemutatthassa barátját, hevesen dobogott a fiatal lány szíve. Mikor azonban megtudta, hogy Narumoff nem műszaki tiszt, hanem lovasgárdista, megbánta, hogy vigyázatlan kérdésével elárulta titkát a könnyelmű Tomskinak.

Hermann egy orosz lett német fia volt, s atyjától egy kis tőkét örökölt. Erős meggyőződéssel, hogy szükséges biztosítania függetlenségét, nem nyúlt a kamatokhoz, hanem csak fizetéséből élt s megtagadott magától minden szórakozást. Egyébként tartózkodó volt és becsvágyó és bajtársainak ritkán volt alkalmuk túlzott takarékoskodása miatt gúnyolódni. Heves szenvedélyei voltak és lángoló fantáziája; de erős akarata visszatartotta a fiatalság eltévelyedéseitől. Így például szívvel-lélekkel játékos volt, de sohasem vett kártyát a kezébe, mert kiszámította, hogy viszonyai nem engedik meg, hogy amint azt kifejezte: «kockáztassa a nélkülözhetlent abban a reményben, hogy feleslegeset nyerjen» - és mégis egész éjszakákat ült végig a kártyasztal mellett és lázas remegéssel figyelte a játék különböző fordulóit.

Az elbeszélés a három kártyáról hatalmas benyomást tett rá és egész éjjel csak az járt a fejében. Mi lenne, ha - gondolta másnap este, mikor Pétervár utcáin járkált, - mi lenne, ha az öreg grófné elárulná nékem a titkát? Vagy ha megjelölné nekem a három szerencsekártyát? Miért ne kísérelné meg az ember a szerencsését?... Bemutattassam magam s behízelegjem magam, vagy akár a kedvese legyek? De mindehhez időre van szükség és már nyolcvan esztendő; meghalhat nyolc, vagy akár két nap alatt!... De maga ez az elbeszélés... Csakugyan igaz lenne?.. Nem, számítás, önmegtartóztatás és munka: ez az én három szerencsekártyám, ezek fogják megháromszorozni tőkémet s biztosítani nyugalmamat és függetlenségemet!

Ilyen módon tünődve, le-fel járva, hirtelen Pétervár egyik főútvonalán, egy régies módon épített ház előtt találta magát. Az utcát fogatok torlaszolták el. Egyik kocsis a másik után gördült fel a ház kivilágított felhajtójára. A kocsiból hol egy fiatal szépség jólformált lábai tűntek elő, hol egy csikorgó lovascsizma, hol pedig egy diplomatacipő selyemharisnyája. Bundák és felöltők siettek be a gögös kapuzaton.

Hermann megállott.

- Ké ez a ház? - kérdezte a sarkon álló rendőrtől.

- X. grófnéé, - felelte a rendőr.

Hermann remegni kezdett. Ismét a csodálatos elbeszélésre gondolt. Körüljárta a házat, a tulajdonosára gondolt és csodálatos titkára. S csak sokára tért haza szerény szobájába. Sokáig nem tudott elaludni s végre mikor legyőzte az álom, kártyákról álmódott, zöld asztról, bankjegyekötegekről és dukátok halmairól. Tett, egyik kártya után a másikra, állandóan nyert, összeszedett minden pénzt és gyűrte zsebébe a bankjegyeket.

Mikor jó későn felébredt, sóhajtott képzelte gazdagságának elvesztése miatt, újra barangolt a városban és hirtelen megint X. grófné háza előtt állott. Mintha valami ismeretlen hatalom húzta volna oda. Ott maradt s nézett fel az ablakokra. Az egyik ablak mögött sötét fejet fedezett fel, amely valószínűen egy könyvre, vagy valamilyen munkára hajlott. A fej felemelkedett. Hermann egy üde arcot látott és fekete szemeket. Ez a pillanat sorsdöntő volt ránézve.

3.

Alig tette le Lisaveta Ivanovna kalapját és feltöltőjét, a grófné megint érte küldött és újra befogatta a kocsit. Lementek, hogy a kocsiba üljenek. Abban a pillanatban, mikor két lakáj besegítette a kocsiajtón az öreg hölgyet, Lisaveta Ivanovna megpillantotta a maga mérnökét közvetlenül a kocsikerék mellett. A mérnök megfogta a kezét. Lisavetának az ijedtség elvette a lélegzetét és a fiatal ember eltűnt - de Lisaveta kezében egy levél volt. Kesztyűjébe dugta és egész úton nem hallott, nem látott. A grófnénak szokása volt az egész úton kérdezősködni: «Ki volt az, akivel találkoztunk? Hogy hívják ezt a hidat? Miféle felírás van azon a cégtáblán?»

Ezúttal Lisaveta Ivanovna szórakozottan válaszolt s ezzel megharagította a grófnét.

- Mi történt veled, kedvesem? Nem hallasz, vagy nem értesz meg?... Hála Istennek még nem dadogok és az eszemet se vesztettem el!

Lisaveta Ivanovna nem hallgatott oda. Hazaérve szobájába sietett és kihúzta a levelet kesztyűjéből: nem volt lepecsételve. Lisaveta Ivanovna elolvasta. Szerelmi vallomás volt, gyengéd, tiszteletteljes, szóról-szóra kiírva egy német regényből. De Lisaveta Ivanovna nem tudott németül s meg volt elégedve a vallomással.

Az átvett levél azonban rendkívüli módon nyugtalanította. Először lépett titkos bizalmas viszonyba egy fiatal emberrel. Szemrehányást tett magának vigyázatlan viselkedéséért és nem tudta, mit csináljon: ne üljön többet az ablak mellé és semmibevevéssel vegye el a fiatal tiszt kedvét a további tolakodástól. Visszaküldje neki a levelet? Vagy hidegen és határozottan válaszoljon neki? Senkije se volt, akitől tanácsot kérhetett volna, se barátnője, se tanácsadó-nője... Lisaveta Ivanovna elhatározta, hogy válaszolni fog.

Íróasztalához ült, tollat vett elő és papirost és gondolataiba mélyedt. Többször belekezdett a levélbe s mindannyiszor széttépte: hol nagyon is szíveseknek találta a kifejezéseket, hol pedig nagyon kegyetleneknek. Végre sikerült pár sort írnia, amelyekkel meg volt elégedve.

«Meg vagyok győződve - hangzottak ezek a sorok, - hogy becsületesek a szándékai és hogy nem akar megsérteni meggondolatlan lépéssel; de ismeretségünk ilyen módon nem kezdődhetik. Visszaküldöm levelét s remélem, a jövőben nem lesz rá okom, hogy meg nem érdemelt becsülése miatt panaszkodjam.»

Mikor Lisaveta másnap látta, hogy jön Hermann, felállott hímzése mellől, az ebédlőbe ment, kinyitotta a csapóablakot s kidobta a levelet az utcára - bízva a fiatal tiszt ügyességében.

Hermann odanézett, felvette és egy cukrászdába ment. Feltörte a pecsétet s a borítékban találta a saját levelét és Lisaveta Ivanovna válaszát. Valami ilyesmit várt és terveit forgatva fejében, hazament.

Három nappal később az egyik divatáruüzletből egy fiatal, kékszemű lány levelet vitt Lisaveta Ivanovnának. Lisaveta nyugtalansággal eltelve bontotta fel, mert félt, hogy pénzt követelnek tőle; de hirtelen Hermann kézírását ismerte fel.

- Ön tévedett, kedves gyermekem, - mondta, - ez a levél nem nekem szól.

- De, egészen bizonyosan önnek szól, - válaszolta a hetyke lány elfojtott mosollyal. - Legyen szíves, olvassa el.

Lisaveta Ivanovna átfutotta a levelet. Hermann találkozót kért.

- Lehetetlen, - mondta Lisaveta, megijedve ettől a heves kívánságtól. - Ez a levél csakugyan nem nekem szól.

És széttépte a levelet kis darabokra.

- Ha nem önnek szólt a levél, akkor miért tépte darabokra? - mondta a kisasszony. - Vissza kellett volna adnom annak, aki küldte!

- Legyen olyan jó, kedves gyermekeim, - mondta Lisaveta s elborította arcát a lángra, - legyen olyan jó s a jövőben ne hozzon nekem levelet, annak pedig, aki küldte magát, mondja meg, hogy szégyelje magát...

De Hermann nem hagyta, hogy elutasítsák. Naponta kapott tőle Lisaveta levelet, majd ilyen, majd olyan módon. Már nem németből fordított levelek voltak. Hermann teljes hévvel írt, most már a saját szavaival. Levelei beszédes bizonyosságai voltak kívánsága hajthatatlanságának és zabolátlan fantáziája elszántságának. - Lisaveta Ivanovna már nem gondolt rá, hogy visszaküldje őket: elábrándozott rajtuk, kezdett rájuk válaszolni - és levelei óráról órára hosszabbak és gyengédebbek lettek.

Végül a következő levelet dobta ki Hermannnak az ablakon:

«Ma bál van a ...i követségénél. A grófné is ott lesz. Körülbelül két óráig maradunk a bálon. Most alkalma van, hogy egyedül találjon. Mihelyt a grófné elhajt, emberei valószínűleg elmennek. A kapus ugyan itthon marad, de ő is rendszerint a szobájába megy. Jöjjön fel tizenkettő körül. Jöjjön fel a lépcsőn egyenesen. Ha valakit találna az előszobában, kérdezze meg, hogy itthon van-e a grófné? Azt fogják válaszolni, hogy nincs itthon - és akkor nem marad más hátra, megint távoznia kell. Valószínű azonban, hogy senkivel se fog találkozni. A komornák mind együtt vannak egy félreeső szobában. Az előszobából menjen balra, mindig egyenesen előre, a grófné hálószobájáig. Ebben a hálószobában, a spanyolfal mögött két kis ajtót fog látni: a jobboldali egy folyosóra nyílik és ott egy csigalépcsőt talál: ez vezet az én szobámba.»

Hermann remegett, mint egy tigris, aki az alkalmas pillanatot várja. Már este tíz órakor a grófné háza előtt állott. Borzasztó idő volt. A szél üvöltött, vastag pelyhekben esett a vizes hó, komoran pislogtak a lámpák; az utca üres volt; időnként egy-egy kocsis hajtott el lesóványodott lovaival s utas után kémlelt. Hermannon csak egyenruhájának kabátja volt, de sem a szelet nem érezte, sem a havat.

Végre előállott a grófné kocsija. Hermann látta, hogy hurcolnak ki az inasok egy cobolybundába burkolt, hajlott öreg hölgyet és hogy siet el mellette az öreg hölgy mögött nyílsebessen nevelt leánya, belépőben, fején friss virágdíszsel. A kaput betették. A hintó nehézkesen indult meg a puha hóban. A kapus bezárta a kaput, az ablakok elsötétedtek.

Hermann le- s feljárt a ház előtt, végre egy utcai lámpához lépett és megnézte az óráját. Húsz perccel múlt el tizenegy óra. A lámpa mellett maradt, szemét a mutatóra függesztve s várva a még hátralévő perceket. Pontosan féltizenkét órakor lépett Hermann a grófi lépcsőre és a ki-világított folyosóra ment.

A kapus nem volt ott, Hermann felsietett a lépcsőn, kinyitotta az előszoba ajtaját és egy szolgát pillantott meg, aki egy lámpa alatt egy piszkos ófrancia széken aludt. Könnyed, biztos lépésekkel ment el mellette. Az ebédlő és a vendégszoba sötét volt. A lámpa csak gyengén világított be az előszobából.

Hermann a grófné hálószobájába lépett. A régi képekkel telerakott házioltár előtt aranyozott lámpa égett, székek, pamlagok, bőrpárnákkal és félig lekopott aranyozással állottak kínos szimétriában a kínai tapétával borított falak mellett. A falon két portré, melyeket Madame

Lebrun festett, Párisban. Az egyik körülbelül negyven esztendő, erős, életteli fiatallembert ábrázolt, világoszöld egyenruhában és egy csillaggal; a másik egy fiatal szépséget, homlokán fürtök, púderes hajában rózsza. A sarokban porcellán pásztorok, állóórák a híres leroyi gyárból, dobozok, roulettek, legyezők és mindenféle hölgyjátékszer, amelyeket a múlt (XVIII.) század felé egyszerre találtak ki a Montgolfier- és a Mesmer-féle magnetizmussal. Hermann a spanyolfal mögé lépett. Egy kis vaságy állott ott, jobbra megtalálta az ajtót, amely a szobába vezetett; balra a másikat, amelyik a folyosóra nyílt. Hermann kinyitotta s felfedezte a szegény neveltlány szobájába vezető csigalépcsőt... De visszafordult és a sötét szobába lépett be.

Lassan múlt az idő. Minden csendes volt. A vendégszobában egy óra tizenkettőt ütött, aztán köröskörül újra mély hallgatás. Hermann csak állott, a hideg kályhának támaszkodva. Nyugodt volt; szíve egyenletesen vert, mint az olyan ember szíve, aki elszánta magát valamilyen veszedelmes, de elkerülhetetlen cselekedetre. Az óra az első, majd a második reggeli órát ütötte és akkor egy távoli kocsi közeledésének a zaját hallotta. Akaratlan izgalom vett rajta erőt, a kocsi a ház elé állott és megállott. Hallotta a zajt, melyet a kocsilépcső leeresztése csinált. A ház megelevenedett. Emberek futkostak ide-oda, hangok hallatszottak és a ház ki-világosodott. Három idős komorna sietett a hálószobába és a grófné egészen kimerülten lépett be és egy Voltairere hanyatlott. Hermann egy hasadékon keresztül kukucskált. Lisaveta Ivanovna elment mellette. Hallotta sietős lépteit a lépcsőfokokon, szívében valami lelkiismeretfurdalás mozdult meg, de aztán megint elfojtotta; olyan volt, mint egy kő.

A grófné kezdett vetkőzni a tükör előtt. Levették fejéről a rózsákkal díszített fejkötőt és kopasz, simára borotvált fejéről a parókát. Mint valami eső, hullottak körülötte a hajtűk. Az ezüsttel hímzett sárga ruha megdagadt lábaira hullott. Hermann tanuja volt toalettje visszatetsző titkainak; végre hálókabátban ült ott a grófnő, éjjeli főkötővel, ebben az öltözékben, mely jobban illett korához, kevésbé visszatetszőnek és eltorzítottan látszott.

Mint minden öregember, a grófné is álmatlanságban szenvedett. Mihelyt levetkőzött, az ablak mellé ült, egy Voltairebe és elküldte komornáit. A komornák kivitték a gyertyákat: a szobát ismét csak a kis lámpácska világította meg. Egészen sárgán ült ott a grófné, mozgatta lepityegő ajkát s le-fel hintázta magát. Zavaros szemei teljes önkívületre mutattak; ha valaki látta volna, azt hihette volna, hogy a félelmetes öregasszony mozgásait nem akarata irányítja, hanem valami rejtett galvanizmus.

Hirtelen érthetetlenül megváltozott ez a holt ábrázat. Az ajkak megszűntek mozogni, a szemek megelevenedtek, a grófné előtt egy ismeretlen ember állott.

- Ne ijedjen meg, az Istenért, ne ijedjen meg! - mondta éppen hogy hallható hangon. - Nem szándékozom rosszat csinálni ön ellen, azért jöttem, hogy egy kegyet kérjek.

Az öregasszony hallgatva nézett rá és úgy látszott, hogy nem hallja. Hermann azt hitte, hogy siket, ezért a füléhez hajolt és ismételte, amit mondott. A grófné hallgatott tovább.

- Ön megalapíthatja életem szerencsáját - folytatta Hermann - és önnek semmibe se kerül: én tudom, hogy ön el tud találni három kártyát egymásután...

Hermann szünetet tartott. Úgy látszott, hogy a grófné megérti, mit követelnek tőle; mintha csak a szavakat kereste volna, hogy válaszoljon,.

- Tréfa volt - mondta végre, - esküszöm önnek, hogy tréfa volt.

- Ilyesmivel nem tréfálnak! - mondta Hermann haragosan. - Emlékezzék vissza Csapizkira, akit hozzásegített, hogy visszanyerje veszteségét.

A grófné láthatóan nyugtalan lett. Vonásain látszott a nagy felindulás; de aztán újra előbbi érzéketlenségébe hanyatlott.

- Megmondhatja nékem a három csalhatatlan kártyát? - kérdezte Hermann.

A grófné hallgatott. Hermann folytatta:

- Kinek a számára őrzi a titkát? Az unokái számára? Ők amúgy is gazdagok; igen, ők nem tudják értéke szerint becsülni a pénzt. Egy tékozlón nem segíthet az ön három kártyája. Aki nem tudja megőrizni atyai örökségét, démoni segítség dacára is nyomorban fog meghalni. Én nem vagyok tékozló; én ismerem a pénz értékét. Az ön három kártyája az én számomra nem fog elveszni. Nos...?

Szünetet tartott és remegve várta a választ.

A grófné hallgatott; Hermann térdre rogyott.

- Ha ön valaha is ismerte a szeretet érzését - mondta, - ha ön emlékszik a szerelem elragadtatására, ha ön csak egyetlenegyszer is mosolygott újszülött gyermekére, ha az ön szívét valaha is megindította valami emberi, akkor én a feleség, a szerető, az anya érzéseire hivatkozva kérem, mindenre, ami önnek szent az életben, ne tagadja meg kérésemet, árulja el a titkát. Mit használhat még önnek?... Talán egy borzasztó bűn fűződik hozzá, az örök boldogság elvesztésével, az ördöggel való szövetekezéssel... Gondolja meg: ön öreg. Már nem élhet sokáig, én kész vagyok a lelkemre venni a bűnét. Csak mondja meg a titkát. Gondolja meg, hogy az ön kezében van egy embernek a szerencséje, hogy nemcsak én, hanem gyermekeim, unokáim és dédunokáim is áldani fogják emlékét és mint egy szentet fogjuk önt tisztelni....

A grófné egyetlen szóval nem válaszolt.

Hermann felállott.

- Vén boszorkány - csikorgatta a fogát, - akkor kényszeríteni foglak, hogy válaszolj!

Ezekkel a szavakkal pisztolyt vett ki a zsebéből.

A grófné a pisztoly láttára másodszer is heves felindultságba esett, rázta a fejét s kezét mintegy védelméül a lövés ellen felemelte... aztán visszahanyatlott... s mozdulatlan maradt.

- Hagyjon fel most a gyerekeskedésekkel - mondta Hermann, megfogta a kezét, - utoljára kérdem: megmondja a három kártyát? Igen, vagy nem?

A grófné nem felelt, hulla volt.

4.

Lisaveta Ivanovna a szobájában ült. Még nem tette le báli ruháját s mélyen elmerült gondolataiba. Hazaérve, sietve küldte el az álmos lányt, aki kedvetlenül állott a szolgálatára; azt mondta neki, hogy segítség nélkül fog levetkőzni és remegve sietett a szobájába, remélve, hogy Hermannat találja ott, majd újra azt kívánva, hogy ne legyen ott.

Egyetlen pillantással meggyőződött róla, hogy nincs ott és hálát adott a sorsnak, hogy megakadályozta találkozásukat. Leült, anélkül, hogy levetkőzött volna és kezdte visszaidézni az emlékezetébe mindazt, ami ennyire vitte kettőjüket. Három hét nem telt el azóta, hogy a fiatalembert először látta ablaka alatt... és már levelezik is vele és sikerült a fiatalembernek, hogy találkát kapjon tőle! A nevét is csak onnan tudta, hogy odaírta egyik-másik levele alá; még sohasem beszélt vele, még sohasem hallotta a hangját, sohasem hallott róla beszélni... eddig az estéig. Ezen az estén Tomski a bálon a fiatal Paula N. hercegnővel volt, aki szokása ellenére nem akart vele flörtölni s azzal igyekezett bosszút állani a hercegnőn, hogy közönyt tettetett iránta. Felkérte Lisaveta Ivanovnáat és egy véget érni nem akaró mazurkát táncolt vele. Az egész idő alatt Lisavetát a műszaki tisztek iránti szenvedélye miatt biztosította, hogy sokkal többet tud, mintsem Lisaveta sejtethné és néhány tréfája olyan találó volt, hogy Lisaveta Ivanovna többször is azt hitte, hogy tudja a titkát.

- Kitől tudja mindezt? - kérdezte mosolyogva.

- Egy barátomtól, aki egy, az ön által ismert személlyel meghitt viszonyban áll - felelte Tomski, - egy igen jelentős embertől.

- És ki az a jelentős ember?

- Hermann a neve.

Lisaveta Ivanovna nem válaszolt; de a keze, a lába valósággal megdermedt...

- Ez a Hermann - folytatta Tomski - teljesen romantikus valaki. Napoleoni profilja van és mefisztofeleszi lelke. Azt hiszem, legalább három gonosztett nyomja a lelkiismeretét... hogy elsápadt!

- A fejem fáj... De mit mondott magának ez a Hermann?... Vagy hogy hívják tulajdonképpen?

- Hermann nagyon elégedetlen a barátjával. Azt mondja, ő a helyében egészen másképp cselekednék... Azt hiszem, hogy Hermannak magával vannak céljai, magával kapcsolatban; legalább is nem nagyon közönyösen hallgatja barátja szerelmes áradozásait.

- De hát hol láthatott? Talán a templomban, vagy séta közben?

- Az ég tudja, hol! Talán a szobájában, míg maga aludt, számára nincs...

Három hölgy, akik az «oubli ou regret» kérdéssel mentek hozzájuk, félbeszakította a beszélgetést, amely Lisaveta Ivanovna számára olyan kínosan érdekes lett.

A hölgy, akit Tomski választott, a fiatal Paula hercegnő volt. Sikerült Tomskinak kibékítenie azzal, hogy eggyel többször táncolta vele körül a termet, mintsem remélhette. Mikor Tomski visszament a helyére, már nem gondolt sem Hermannra, sem Lisaveta Ivanovnára. Lisaveta azonban mindenképpen szeretne volna folytatni a félbeszakított beszélgetést; de a mazurka végetért és a grófné hamarosan utána eltávozott.

Tomski beszéde semmi más nem volt, mint mazurkafecsegés; de a fiatal, álmodozó lánynak mélyen a lelkébe vésődött. A kép, amit Tomski festett Hermannról, megfelelt az ő saját maga elképzelésének és ez a mindennapi személyiség, hála a regényeknek, aggasztotta és izgatta a

fantáziáját. Ott ült meztelen karjait egymásra keresztezve s virágokkal díszített fejét a ruha kivágása által szabadon hagyott mellére hajtva... Hirtelen nyílt az ajtó s Hermann belépett. A lány megremegett...

- Hol volt? - kérdezte aggodalmas suttogással.

- Az öreg grófnő hálósobájában. Egyenesen tőle jövök. A grófné halott.

- Az Istenre!.. Mit mond?

- És úgylátszik - folytatta Hermann, - hogy én okoztam a halálát.

Lisaveta Ivanovna nézte Hermannt és visszhangzottak lelkében Tomszi szavai: «Ennek az embernek legalább három gonosztett nyomja a lelkiismeretét!» Hermann leült a lány mellé az ablakpárkányra és mindent elmondott neki.

Lisaveta Ivanovna borzadva hallgatta. Azok a szenvedélyes levelek, az a lángoló vágy, az a merész, makacs tolokodás, mind nem szerelem volt tehát. Pénz - arra sóvárgott a lelke. Ő tehát nem elégíthette volna ki a kívánságát; ő tehát nem tehetett volna boldoggá. A szegény nevelt lány nem volt több, mint segítőtársa jóltevője rablójának, gyilkosának!... Keserű könnyeket sírt késő, kínos megbánásában. Hermann hallgatva nézte: az ő lelke is fel volt dülva. De sem a szegény lány könnyei, sem bánatának csodálatos varázsa nem nyugtalanították sötét lelkét. Nem érzett lelkiismeretfurdalást az öreg grófné halála miatt, csak egy ijesztette meg: a helyrehozhatatlan elvesztése a titoknak, melytől gazdagságot várt.

- Ön egy szörnyeteg! - mondta végre Lisaveta Ivanovna.

- Nem akartam a halálát - felelte Hermann. - A pisztoly nem volt megtöltve.

Mind a ketten hallgattak.

Közeledett a reggel. Lisaveta Ivanovna eloltotta a leégett gyertyát. Sápadt derengés világította meg a szobáját. Megtörülte kisírt szemeit és Hermann felé fordult. Hermann karját egymásba kulcsolva, összeráncolt homlokkal ült az ablakpárkányon. Ebben a helyzetben feltűnően hasonlított Napoleon képére. Ez a hasonlóság még Lisaveta Ivanovnáknak is feltűnt.

- Most hogy fog kijutni a házból? - kérdezte végre. - Azt gondoltam, hogy egy titkos lépcsőn vezetem le, de a hálósobán keresztül kell menni és én félek.

- Mondja meg, hogy találom meg a titkos lépcsőt és egyedül fogok elmenni.

Lisaveta felállott, kivett a komótból egy kulcsot, odaadta Hermannnak és megadta neki a szükséges utasítást. Hermann megszorította hideg, élettelen kezét, megcsókolta lehajtott fejét és eltávozott.

Lement a csigalépcsőn és újra belépett a grófné hálósobájába. A halott öregasszony, mint egy kődarab ült ott; arca mély nyugalmat fejezett ki. Hermann megállott előtte és sokáig nézte, mintha csak meg akarna győződni a borzalmas valóságról; végre átment a másik szobába, a tapéta mentén egy ajtóig tapogatózott és különös érzelmektől izgatottan indult lefelé a sötét lépcsőn. Talán - gondolta - éppen ezen a lépcsőn lopózott fel hatvan esztendővel ezelőtt arannyal hímzett kabátjában, oiseau royalfrizurával, a három kártyát szívére szorítva az a fiatal szerencsefi; ő már régen elrohadt a sírban, de a megöregedett szeretőnek a szíve csak ma szűnt meg verni...

A lépcső alján egy ajtót talált Hermann, melyet a kulccsal kinyitott; folyosóra jutott s azon keresztül az utcára.

5.

Három nappal a ... éjszaka után Hermann reggel kilenc óra tájban a X. kolostorba ment, ahol a meghalt grófnét temették. Nem érzett megbánást, de azért lelkiismeretét, amely azt kiáltotta neki: - Te vagy az öregasszony gyilkosa! - nem tudta egészen elhallgattatni. Nem volt igazi hite, de nagyon babonás volt. Azt hitte, hogy a meghalt grófné pusztító befolyást gyakorolhatna az életére s ezért elhatározta, hogy résztvesz a temetésén, hogy bocsánatát kérje.

A templom zsúfolva volt. Csak nehezen tudta magát Hermann keresztülfújni a tömegen, A koporsó drága ravatalon állott, bársony baldachin alatt Az elköltözött mellén keresztbe tett kézzel feküdt benne, fején fehér atlaszszalaggal odaerősített csipke főkötő. Köröskörül háznépe állott: a cselédek fekete kaftánban, vállukon gyászszalaggal, kezükben gyertyával; a rokonok, a gyermekek, az unokák és dédunokák mély gyászban.

Senki sem sírt; a könnyek «une affectation» lettek volna. A grófné olyan öreg volt, hogy halála senkit sem lephetett meg és rokonai régóta, mint egy magát túlélő személyt tekintették.

Kitűnő szónok mondta a búcsúztató beszédet. Egyszerű, megragadó szavakkal vázolta békés elalvását a megboldogultnak, akinek egész élete csendes, megindító előkészület volt a keresztény halálára. A halál angyala - mondta a szónok, - istenfélő gondolatokba merülten, az éjféle vőlegényt várva találta...

Az istentisztelet a félelmetes gyászbúcsúval ért véget. Előbb a rokonok vettek búcsút a holttesttől. Azután a számtalan vendég következett, akik eljöttek megadni az utolsó tiszteletet annak, aki olyan sokáig résztvevője volt szórakozásaiknak. Majd a háznép került sorra. Végül egy öreg gazdasszony következett, az elhunyt kortársa. Két fiatal lány vezette, karját fogva. Nem volt már ereje, hogy a földig hajoljon, csak néhány könnycseppet ejtett s megcsókolta úrnőjének hideg kezét.

Utána Hermann is rászánta magát, hogy a koporsóhoz lépjen. A földig hajolt s néhány percig a hideg padlón maradt lebontva. A padló gyászrizzzsel volt beszórva. Végre felállott Hermann, éppen olyan halványan, mint maga a halott, a ravatal lépcsőjére lépett és meghajtotta magát... ebben a pillanatban úgy tetszett neki, mintha a halott gúnyosan nézné és egyik szemével rákacsintott volna.

Hermann hevesen hátralépett, megbotlott és hanyatt esett.

Felemelték. Ugyanekkor Lisavetát is ájultan vitték a templom előcsarnokába. Ez az eset pár pillanatra megzavarta a gyászszertartás ünnepélyességét. A jelenvalók közt tompa morajlás támadt és egy kiszolgált kamarás, az elhunyt közeli rokona, egy mellette álló angolnak a fülébe súgta, hogy a fiatal tiszt törvénytelen gyermeke a grófnőnek, amit az angol egy hideg «O»-val vett tudomásul.

Hermann az egész napon keresztül nagyon rosszkedvű volt. Egy félreeső vendéglőben ebédelt, szokása ellenére nagyon sokat ivott, abban a reményben, hogy elkábítja izgatottságát. De a bor csak még jobban feltüzeltelte fantáziáját. Hazaérve, ruhástól vetette magát az ágyra és mélyen elaludt.

Mikor megint felébredt, már éjszaka volt. A hold bevilágította szobáját. Órájára pillantott: negyedhárom volt. Álomossága elmúlt; ágyára ült és az öreg grófné temetésén gondolkodott.

Abban a pillanatban valaki benézett az utcáról az ablakon keresztül a szobájába s aztán újra elment. Hermann semmi figyelmet nem szentelt ennek az esetnek. Pár perc múlva hallja, hogy nyitják ki az előszobája ajtaját. Hermann azt hitte, hogy szokása szerint szolgálja jött haza éjjeli sétájáról, berúgva, mint rendesen. De a lépések ismeretlenül hangzottak: halkán jött

valaki, papucsban csoszogva. Kinyílt az ajtó és egy asszony lépett be, fehér ruhában. Hermann egy öreg dajkának tartotta és csodálkozva kérdezte, mi hozhatta el hozzá ilyen időben. De az asszony villámgyorsan suhant keresztül a szobán és hirtelen előtte állott. Hermann felismerte a grófnét.

- Akaratom ellenére jöttem el hozzád - mondta erős hangon, - de parancsot kaptam, hogy teljesítsem kívánságodat. A hármassal, a hetessel és az ásszal fogsz sorjára nyerni, de csak azzal a feltétellel, hogy huszonnégy óra alatt csak egyetlen kártyára teszel és hogy később sohasem játszol az életben. Én megbocsátom néked a halálomat, azzal a kikötéssel, hogy feleségül veszed nevelt lányomat, Lisaveta Ivanovnáét.

Ezeket mondva csendesen megfordult, az ajtóhoz ment és papucsával csoszogva eltűnt. Hermann hallotta a kapuzárját csukódni és látta, hogy valaki megint bepillantott az ablakán.

Sokáig nem tudott magához térni Hermann. A másik szobába ment. Szolgája a padlón feküdt; csak nehezen tudta Hermann felébreszteni, A szolga szokása szerint részeg volt, tőle hát nem lehetett felvilágosítást kapni, A kapu zárva volt. Hermann visszament szobájába, világot gyújtott és leírta vízióját.

6.

Két gondolat nem töltheti meg a maga teljességében egyszerre gondolatvilágunkat, éppen úgy, mint ahogy a fizikai világban két test nem töltheti be ugyanazt a helyet, A hármas, a hetes és az ász csakhamar elűzte Hermann fantáziájából a meghalt öregasszony képét. Nem ment ki a fejből a hármas, a hetes és az ász és állandóan mozgatták az ajkát. Ha fiatal lányt látott: milyen karcsú! Igazi kör hármas - mondta. Azt kérdezték tőle: «Hány óra?» Öt perccel kevesebb hétnél - felelte. Minden kövér ember az ászra emlékeztette. A hármas, a hetes és az ász üldözte álmában is, minden elképzelhető alakban. A hármas mint pompás Grandiflora alakjában virágzott ki, a hetes egyenesen egy gót kapuzat volt és az ász óriás pók. Minden gondolata csak egyben összpontosult: felhasználni a titkot, melyet olyan drágán fizetett meg. Arra gondolt, hogy szabadságot vesz ki és egy utazást csinál. Párisban a nyilvános helyeken akarta elragadni a megbűvölt Fortuna kincsét. A véletlen megszabadította minden fáradozástól.

Moszkvában gazdag játékosok egyesületet alakítottak a híres Csekabinszki elnöksége alatt, aki egész életét a kártyaasztal mellett töltötte és milliókat nyert, saját nyereségét készpénzben fizettetve ki, veszteségét pedig váltókkal fedezve. Sok esztendei tapasztalata megszerezte neki társai bizalmát és nyílt háztartása, híres szakácsa szeretetreméltósága és vidámsága biztosították a közönség becsülését. Pétervárra utazott. A fiatalság körülrajongta, kártyázás közben elfelejtkeztek a bálokról és a faraó örömeit előnyben részesítették a női szépség ingereivel szemben. Narumoff elvitte hozzá Hermannt.

Egész sor pompás szobán mentek keresztül, melyekben hemzsegték az udvarias inasok. Minden szoba tele volt vendéggel. Néhány tábornok és titkos tanácsos whistet játszott: a bársony pamlagokon fiatal emberek üldögéltek, fagyaltoztak és csibukoztak. A szalonban egy hosszú asztal mellett, amely körül vagy húsz játékos tolongott, a házigazda ült és bankot adott. Hatvan esztendő körüli férfi volt, tiszteletreméltó külsővel, ezüstfehér haj fedte a fejét, telt, üde ábrázata szívjóságra mutatott, szeme szikrázott s állandó mosolygás élénkítette.

Narumoff bemutatta neki Hermannt. Az asztalon több, mint harminc kártya feküdt. Csekabinszki minden kártyaemelés után szünetet tartott, hogy időt engedjen a játékosoknak kártyáik rendezésére és veszteségeik felírására; udvariasan hallgatta meg kívánságaikat s még udvariasabban simított el egy felesleges szegletet, melyet egy szórakozott kéz hajtott be. Végre rendben voltak a tétek s Csekabinszki keverte a kártyákat.

- Megengedi, hogy én is tegyek egy kártyára? - mondta Hermann, előrenyujtva kezét egy kövér úr háta mögül, aki szintén poentirozott.

Csekabinszki mosolygott s beleegyezése jeléül udvariasan meghajolt. Narumoff nevetve gratulált Hermannak a hosszú böjtölés megszüntetéséhez és szerencsés kezdetet kívánt neki.

- Le jeu va! - mondta Hermann, krétával felírva egy kártyára a tétjét.

- Mennyi? - kérdezte a bankadó odapillantva a szemével. - Bocsásson meg, nem látom tisztán.

- Negyvenhétezer, - felelte Hermann.

Ezekre a szavakra hirtelen valamennyi fej és tekintet Hermannra irányult.

- Megbolondult! - gondolta Narumoff.

- Megengedi, hogy megjegyezzem, - mondta Csekabinszki a maga örökös mosolygásával, - hogy az ön tétje nagyon magas; itt még senki sem tett többet szimplára kétszázötvenötnél.

- Nos, - válaszolta Hermann, - elfogadja a tétemet, vagy nem?

Csekabinszki beleegyezése jeléül ugyanolyan udvariasan hajolt meg, mint az elébb.

- Csak azt akarom még önnel közölni, - mondta, - hogy én, mivel az ön barátai bizalmukkal tisztelnak meg, csak készpénzzel adhatom a bankot. A magam vészéről természetesen meg vagyok győződve, hogy az ön szava elég, de a játék rendje és az elszámolás kedvéért szeretném arra kérni, hogy a tétjét tegye a kártyára.

Hermann bankjegycsomót vett ki a zsebéből és átadta Csekabinszkinak, aki futólagos pillantást vetett rá, aztán rátette a Hermann kártyájára.

A játék megkezdődött. Jobbra kijött egy kilences, balra egy hármas.

- Nyertem! - mondta Hermann mutatva a kártyáját.

A játékosok közt moraj keletkezett. Csekabinszki összeráncolta a homlokát; de aztán azonnal visszatért arcára a mosolygás.

- Óhajtja átvenni a nyereségét? - kérdezte Hermann.

- Ha lesz olyan jó.

Csekabinszki bankjegyeket vett elő a zsebéből s számolt. Hermann eltette a pénzt és otthagya az asztalt. Narumoff nem tudta megérteni. Hermann megivott egy pohár limonádét és hazament.

A következő estén újra megjelent Csekabinszkinél. Ő adta a bankot. Hermann asztalhoz lépett, a poentirozók azonnal helyet csináltak neki. Csekabinszki szeretetreméltó mosollyal üdvözölte.

Hermann várt, míg új osztás következik s akkor feltett egy kártyára negyvenhétezret és hozzá tegnapi nyereségét.

Csekabinszki osztott. Jobbra egy bub jött ki, balra egy hetes.

Hermann felmutatta a hetesét.

Mindenki a legnagyobb bámulatba esett. Csekabinszki észrevehetően izgatott volt, Kiolvasott kilencvennégyezret és átadta Hermannnak. Hermann hidegvérrel eltette és rögtön eltávozott.

Következő este megint megjelent Hermann a játékasztalnál. Mindenki várta; a táborno­kok és a titkos tanácsosok abbahagyták whistjüket, hogy lássák a rendkívüli játékot. A fiatal tisztek felugrottak a pamlagokról; az inasok is mind a szalonba gyültek. Valamennyien körül­vették Hermann. A többi játékos nem tett a kártyákra, a türelmetlenség miatt: alig tudták kivárni, hogy fog végződni a dolog. Hermann az asztal mellett állott s egyedül tett a halvány, de még mindig mosolygó Csekabinszki ellen. Csekabinszki kevert. Hermann emelt, kiválasztotta a kártyáját és rátett egy bankjegycsomót. Párbajhoz hasonlított. Köröskörül mély hallgatás uralkodott.

Csekabinszki kezdett osztani. A keze remegett. Jobbra kijött egy dáma, balra egy ász.

- Az ász nyert! - mondta Hermann és mutatta a kártyáját.

- Az ön dámája vesztett, - mondta Csekabinszki udvariasan.

Hermann megremegett: valóban az ász helyett pikk dámája volt. Nem akart hinni a szemének, nem értette, hogy tévedhetett.

És abban a pillanatban úgy tűnt fel neki, mintha a pikk dáma kacsintana és gúnyosan mosolyogna rá. Szokatlan hasonlóság tűnt fel neki...

- Az öregasszony! - kiáltotta rémülten.

Csekabinszki behúzta az elvesztett bankjegyeket. Hermann mozdulatlanul állott. Mikor otthagya az asztalt, tompa moraj támadt.

- Kitűnően poentirozott! - mondták a játékosok. Csekabinszki újra kevert és a játék folyt tovább.

*

Hermann megőrült, az Obusoffi kórházban van, a 17. számú szobában. Nem felel egyetlen kérdésre sem és szokatlan gyorsasággal egyre csak azt mormogja maga elé:

- Hármas, hetes, ász! Hármas, hetes, ász...

Lisaveta Ivanovna egy nagyon szeretetreméltó fiatalemberhez ment nőül; férje valahol állami szolgálatban van és gazdag jövedelmet húz; különben az öreg grófné egykori gazdasszonyának a fia. Lisaveta Ivanovna egyúttal egy szegény rokonát is neveli.

Tomski századossá lépett elő és feleségül vette Paula hercegnőt.

VÉGE